

Hafize Öztürk Can
Eda Şeyda Aksel

Ege University, İzmir-Turkey,
hafize.ozturk@ege.edu.tr, seyda.aksel@ege.edu.tr

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.1.4C0215>

EBEVEYN KABULÜ/REDDİ İLE EBEVEYN UYGULAMALARI İLİŞKİSİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ÖZ

Araştırmanın amacı; ebeveyn kabul/red özellikleri ve kontrol ile ebeveyn uygulamaları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörleri belirlemektir. Analitik bir araştırma olup, evreni ilköğretim çağında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 172 ebeveyn örnekleme oluşturmuştur. Araştırmada, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri belirlemek için form kullanılmıştır. Ayrıca, Ebeveyn Kabul/Red/Kontrol Ölçeği; ebeveynlerin çocuğu kabullenme ve reddetme davranışlarına ait algılarını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ana Babalık uygulamaları Ölçeği ile de ilköğretim çağındaki çocuğuna yönelik olumlu ve olumsuz davranışlarını değerlendirmektedir. Veriler, SPSS 16.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin sayı ve yüzde dağılımları ve ortalama değerleri alınmıştır. Araştırmada korelasyon analizi, regresyon ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Ebeveyn Kabul/Red/Kontrol Ölçeği puan ortalaması 85.26±15.84dir. Anne Babalık Uygulamaları Değerlendirme Ölçeği puan ortalaması 166.75±15.82 dir. Anne Babalık Uygulamaları Değerlendirme Ölçeği Puanı ile Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği arasında ilişki negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Araştırma sonucuna göre anne babalık uygulamaları ebeveyn kabul/red durumunu etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Uygulamaları, Ebeveyn Kabul, Ebeveyn Red, Ebeveyn Kontrol, Ebeveyn İlişkisi

PARENTAL ACCEPTANCE/REJECTION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL CONTROL APPLICATIONS AND RELATED FACTORS

ABSTRACT

The main purpose of the research; was to determine parental acceptance and rejection characteristics of the relationship between parental control applications and related factors. This research is an analytic survey. The population of the research consists of the parents with children in primary educational period. 172 parents participated in the study. The sample was snowball sampling selected. It has been comprised by the researchers in effort to get information about the socio-demographic characteristics of the parents features. Parental Acceptance/Rejection/Control Scale; this scale has been developed in order to measure the perception of parents belonging to about acceptance/rejection refuse behaviour of the parents about their children. Parenting Practices Scale it evaluates the positive and negative behaviour of parents towards their children in primary educational period. The data analyzed by using SPSS 16.0. In the analysis of the data, the total scores count and percentage distribution and mean value of the data have been taken. Correlation, regression and one way analysis has been determine between scales. Total score average of Parental Acceptance/Rejection/Control Scale is 85,26±15,84. With 166.75±15.82 that is total score average of Parenting Practices Scale. A negatively statistical significant relation has been found determined between Total Score of Parental Applications Evaluation Scale and Parental Acceptance/Rejection Scale. According to the research result, parental applications effects the states of parental accept/refuse.

Keywords: Parental applications, Parental Acceptance, Parental Rejection, Parental control, Parental Relationship

How to Cite:

Öztürk Can, H. and Aksel E.Ş., (2017). Ebeveyn Kabulü/Reddi İle Ebeveyn Uygulamaları İlişkisi ve Etkileyen Faktörler, **Humanities Sciences (NWSAHS)**, 12(1):35-51, DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.1.4C0215.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Günümüz dünyasında genel olarak ana babaların çocuğun sağlıklı olmasını ve güvenlik ihtiyacını sağlamak, çocukları yaşama bir yetişkin olarak hazırlamak ve çocuklara kültürel değerleri aktarmak gibi üç temel amaca ulaşmaya çalışma eğiliminde oldukları görülmektedir [1]. Bu amaçlara ulaşmada ebeveynlik (anneye veya babaya ait) stili ve ebeveynlik uygulamaları gibi iki ayrı kavrama yüklenen anlamlar önem kazanmaktadır. Ana babalık amaçlarının (parenting goal), ana babalık uygulamalarının (parenting practice) ve ana baba çocuk arasındaki ilişkinin duygusal atmosferinin (parenting style) bir araya gelerek ana babalığı ortaya çıkardığını ifade edilmektedir [2 ve 3]. Çocuğu gelişimsel olarak etkileyen öğelerin değerlendirilebilmesi için ana babalık stili ile ana babalık uygulamalarının arasında bir ayırım yapılmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Çünkü benzer ebeveynlik stiline sahip ana babaların birbirinden farklı ebeveynlik uygulamaları olabilir [3 ve 4].

Ebeveynlerin, çocuklara sosyal yetenek ve akademik hedef koyma gibi davranışlar kazandırmada belirli sonuçları olan stratejiler, ebeveynlik uygulaması olarak tanımlanabilir. Ebeveynlik uygulamaları, davranışın niteliğinden çok sıklık ve içeriği ile değerlendirilir. Ebeveynlik stili ve ebeveynlik uygulamaları birlikte ele alındığında ebeveyn olmanın temel öğesinin aslında yalnızca çocukların yaşamını devam ettirmesine yardımcı olmak ya da uygun disiplin yöntemlerini kullanmak değil, aynı zamanda aile içi ve dışında çocukların tüm kapasitelerini geliştirmelerine olanak sağlayan koşulları yaratma olduğu söylenebilir [5]. Aile ortamı, aile içinde ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ebeveyn davranışları çocuğun kişilik gelişiminde son derece önemli bir rol oynamaktadır [6]. Aynı zamanda anne babanın ekonomik, sosyal ve kültürel durumları da çocuğun kişilik gelişimini şekillendirmektedir [2 ve 7]. Çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkileri ile ilgili bütüncül yaklaşım ilk defa Sigmund Freud tarafından ele alınmıştır. Freud, "kişiliğin temellerinin çocukluk yıllarında anne-baba davranışları sonucu oluştuğunu" ileri sürmüştür [8]. Benzer şekilde son zamanlarda yapılan araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarına karşı sağlıklı, tutarlı tutumlarından, aile içindeki etkileşimlerden çocuğun olumlu yönde yararlanabildiğini göstermektedir [9].

Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkilerin önemi ve bu ilişkilerin çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimi üzerinde önemli etkisinin olduğu düşünüldüğünde; çocukluk döneminde belki de en belirleyici faktörler ebeveyn davranışları olduğu ortaya çıkmaktadır [6]. Araştırmalar özellikle ana-baba davranışının iki temel boyutunda yoğunlaşmaktadır. Birinci boyut denetim-özerklik boyutudur. Ana-babaların davranış kurallarını yürütmede ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici oldukları üzerinde odaklaşır. İkinci boyut ise, kabul/red boyutudur. Sıcak (kabul edici ya da onaylayıcı) ya da düşmanca (reddedici ya da onaylamayan) olabilen ebeveyn davranışları üzerinde odaklaşır. Sıcak ve kabul edici ilişkiler bağımsızlık ya da otonomi duygusunu destekler ve çocukların olumlu bir benlik kavramını geliştirmelerine yardımcı olur. Düşmanca ve reddedici ilişkiler, çocukların reddedilmesine, güvensiz ve utangaç kişilik özellikleri geliştirmelerine neden olabilmektedir [9 ve 10]. Eryavuz'un belirttiği üzere; Ebeveynlerin kabul ve red edici ilişkilerin etkilerini açıklayan kuramlar, Ronald P. Rohner tarafından (1975, 1986) ortaya atılmış olan Ebeveyn Kabul/Red Kuramı (EKAR Kuramı) (The Parental Acceptance Rejection Theory-PART)'dır. Kuram, psikiyatrist Abram Kardiner'in 1939'daki görüşleri ile Whiting ve Child'in 1953'te öne sürmüş olduğu modellerin birleşiminden oluşturulmuştur [6]. EKAR Kuramı, ebeveyn kabul-reddinin

temel nedenlerini, sonuçlarını ve diğer ilişkili değişkenleri kanıt temelli olarak açıklamaya ve yordamaya çalışan yaşam boyu gelişim ve sosyalizasyon kuramı olarak tanımlanmıştır. Kuram, anne-baba tarafından kabul edilme veya reddedilme konusunu yaşam boyu gelişim süreci içerisinde ele almaktadır [11]. Kuramda ebeveynliğin kalitesi temel alınmış olup, iki alt boyut üzerine odaklanmaktadır.

- Birincisi; "ebeveynliğin sıcaklık boyutu" olarak isimlendirilen ebeveyn-çocuk etkileşimine odaklanmaktadır.
- İkincisi; ebeveynliğin diğer boyutu olan ve "aşırı izin verici" ve "aşırı kısıtlayıcı" ebeveyn davranışları olmak üzere iki uçlu bir uzantı üzerinde kavramsallaştırılan "ebeveyn kontrolü"dür [12].

Ebeveyn tarafından kabul ve reddedilme, ebeveynliğin sıcaklık boyutunu oluşturmaktadır. Sıcaklık boyutu, ebeveynler ile çocuk arasındaki duygusal bağın kalitesi ile ebeveynlerin duygularını ifade etmede kullandıkları fiziksel ve sözel davranışlarla ilişkilidir [12]. Sıcaklık boyutunun olumlu ucunda "kabul etme" yer almaktadır. Kabul etme, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri şefkat, ilgi, sıcaklık, yakınlığı ifade eder. Olumsuz ucunda ise, "reddetme" yer almaktadır. Reddetme, duygu ve davranışların olmadığı veya belirgin şekilde esirgendiği, bunun yanı sıra, çocuğu inciten fiziksel ve/veya psikolojik davranış ve/veya duyguların sergilendiği tutumlardır [11, 12 ve 13]. Ebeveynlerin kabul etmeye yönelik davranış ve uygulamaları, çocukların kendilerini istenilen, sevilen ve korunan olarak hissetmelerini sağlamaktadır. Ebeveynin çocuğunu kayıtsız şartsız kabulü; çocuğun olumlu davranışlarını desteklemeyi, çocukla duyguların paylaşımını ve çocuğa karşı olan sevgi tutumlarını kapsamaktadır. Ebeveynlerden biri olan anneleri ile olumlu/kabul edici ilişkileri olan çocukların daha zor işler seçtikleri ve problem çözmede daha girişken oldukları yapılan araştırmalarda görülmüştür [6, 9, 13 ve 14]. Sözel ve fiziksel ifadelerle birlikte, bakım verme, destekleme, sevgi gösterme gibi davranışlar da ebeveynlerin çocuğu kabullenmelerinin davranışsal ifadeleri olarak kabul edilmektedir [11, 12 ve 13].

Bilen'in aktardığı üzere; EKAR'ın sıcaklık boyutunun olumsuz ucunda yer alan ebeveynin çocuğu reddetmesi ise, ebeveynin çocuğa karşı sıcaklık, ilgi ve sevginin olmaması veya belirgin olarak esirgenmesidir. Rohner (1975) çocuklarını reddeden ebeveynlerin genellikle çocuklarını beğenmediğini ve onaylamadığını belirtmiştir [12]. Çocuğu ihmal etme, hor görme, sevmeme onaylamama, eleştirme, sert cezalar verme, çocuğun fiziksel ve duygusal gelişimine engel olma ve çocuğu dışlama, reddeden anne davranışları olarak ifade edilmektedir. Reddedilmiş çocuklar ise, başkalarıyla olan ilişkilerinde duygusal olarak kendilerini izole eden ve özgürlüklerini kısıtlayıcı ve savunmacı olabilirler. Reddedilmiş çocuklar, ebeveynlerinin sevgisini alma yollarını öğrenememiş, psikolojik olarak zarar görmüş, kırılabilirlik ve yetersizlik duyguları içinde olurlar [12, 13 ve 15].

EKAR Kuramı'nda ebeveynliğin sıcaklık boyutunun yanı sıra, ebeveynliğin diğer bir boyutu, "aşırı izin verici" ve "aşırı kısıtlayıcı" ebeveyn davranışları olmak üzere kavramsallaştırılan "ebeveyn kontrolü"dür. Aşırı izin verici ebeveynler, çocuklarının davranışlarını nadiren kontrol eden; aşırı kısıtlayıcı ebeveynler ise, çocuklarının davranışlarını sürekli kontrol eden ebeveynler olarak tanımlanmaktadırlar. Ebeveynler çocuklarını genellikle cinsellik, tuvalet eğitimi, evdeki görevler, belli ahlaki değerler, düzenlilik, emirlere itaat ve saldırganlık gibi alanlarda kontrol etmektedirler [12].

Türkiye’de EKAR ile ilgili olarak yürütülen çalışmalarda genellikle çocukların anne ve babalarını sıcak ve sevgisini gösteren bireyler olarak algılama eğilimde oldukları ve yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun çocukluklarında, anne ve babası tarafından kabul algıladığı belirtilmiştir [6, 12, 16 ve 17]. Ebeveyn kabul-reddi üzerine, okul öncesi dönemdeki çocuk ve onların ebeveynleri ile yapılmış araştırmaların sonuçlarında ebeveyn kabulünün, sosyal gelişimin [18 ve 19], bilişsel gelişimin [19] ve akranlar tarafından kabulün yüksek düzeyde olduğu [18], problem çözme ve duyguları anlama becerisinde yükseklik [20] ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, annelerin kabul/red düzeyi ile çocukların empati becerisi [21], çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri [6], ekonomik durumun annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışları [9], anne baba kabul reddinin psikolojik uyum üzerindeki etkisinin kimlik duygusuna etkisi [12] ve dokuz ile 16 yaşları arasındaki çocuklar ve onların annelerinde çocukların algıladıkları anne-baba kabul-reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkisini [22] inceleyen çalışmalar yapıldığı da saptanmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ebeveyn olmanın temel görevi; yalnızca çocukların yaşamını devam ettirmesine yardımcı olmak ya da uygun disiplin yöntemlerini kullanmak değil, aynı zamanda aile içi ve dışında çocukların tüm kapasitelerini geliştirmelerine olanak sağlayan koşulları yaratmaktır. Bu görüş ebeveynliğe geniş bir bakış açısı getirmektedir [5]. Ebeveynlerin, ilgili ve sıcak ebeveynlik davranışlarının da çocuğun dil gelişimi, zihinsel gelişimi ve sosyal-duygusal gelişimi üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür [23]. Ebeveynlik bir yönü ile aşırı derecede doyum sağlayıcı, ödüllendirici, zenginleştirici, geliştirici, diğer yönü ile de sinirlendirici ve endişe yaratıcı bir etkinlik haline dönüşebilmektedir. Ebeveynliğin kişisel bazı özelliklerin yanı sıra, evliliğe ait ve ailesel beklentiler, deneyimler, yaş, eğitim düzeyi, meslek ve güvenlik, psikolojik, sosyal ve ekonomik kaynaklar gibi çeşitli doğal olay ve sosyal durumlardan da etkilenebilmektedir [3]. Ayrıca, kültürün de ebeveynlik uygulamalarında etkili olduğu [5, 7 ve 24] ve toplumlardaki hızlı sosyal değişim ile daha da zorlaştığı belirtilmektedir [25 ve 26]. Literatür incelendiğinde ebeveyn kabul/red kontrolün ana babalık uygulamaları (ABU) ile birlikte incelendiği bir çalışma bulunamamıştır. Bu nedenle bu çalışma ile kabul ve reddedilmenin ebeveynlerin ABU ile ilişkisi ortaya konulacaktır. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ebeveyn red, kabul ve kontrol ve ABU etkisi belirlenecektir. Araştırmanın amacı; ebeveyn kabul/red özellikleri ve kontrol ile ebeveyn uygulamaları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

3. ANALİTİK ÇALIŞMA (ANALYTICAL STUDY)

3.1. Araştırmanın Tipi (Type of Study)

Bu araştırma Ebeveyn kabul/red özellikleri ve kontrol ile ebeveyn uygulamaları arasındaki ilişki ve etkileyen yordayıcı(regresyon) faktörleri belirlemek amacı ile yapılmış, analitik bir araştırmadır. Araştırmanın evreni, ilköğretim çağında çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Kartopu örneklem yöntemi ile seçilen, 172 ebeveyn örnekleme oluşturmuştur. Araştırmaya katılan ebeveynlerden annelerin yaş ortalaması 36,43±5.29, babaların yaş ortalaması ise 39,68±5.57 dir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları (Study Data Collection Tools)

- **Katılımcı Ebeveynlere İlişkin Bilgi Formu:** Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri konusunda bilgi almak amacı ile araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Formda cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim düzeyi ve gelir durumu gibi sekiz soru yer almaktadır.
- **Ebeveyn Kabul/Red/ Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) (Parental Acceptance and Rejection Theory):** Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ), ebeveynlerin çocuğu kabullenme ve reddetme davranışlarına ait algılarını ölçmek üzere Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından geliştirilmiştir [15]. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması 1993'te Anjel tarafından yapılmıştır. Toplam 60 maddeden oluşan ölçeğin sıcaklık ve sevgi, düşmanlık, kayıtsızlık ve ihmal ve ayrılmamış ret olmak üzere dört alt ölçeği vardır. EKRÖ'ye Kontrol alt ölçeğinin eklenmesiyle EKRÖ/K'nin güvenilirlik analizleri Erkman, Varan (2004) tarafından yeniden yapılmıştır. Ölçekte yer alan her madde için "4=hemen hemen her zaman doğru", "3=bazen doğru", "2=nadiren doğru" ve "1=hemen hemen hiçbir zaman doğru değil" olarak 4'lü Likert tipi seçeneklerden birinin işaretlenmesi istenir. Kabul-red ile ilgili yukarıda açıklanan dört alt ölçeğin toplam puanı bireylerin "ebeveyni tarafından kabul edilme-reddedilme" algısını göstermektedir. Bu ölçeğin kontrol dışındaki dört alt ölçeğinden alınan toplam puanlar 60 (en düşük) ile 240 (en yüksek) arasında değişmektedir (Tablo 1). Bu ölçekten alınan puanların toplamı ölçeğin toplam red puanını vermektedir. Yüksek düzeyde alınan toplam red puanı annenin red düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Red düzeyi ne kadar yüksek ise annenin çocuğuna karşı reddi o kadar yüksek, çocuğu kabullenmesi ise o kadar düşüktür. Ölçeğin sınır puanı bulunmamaktadır [11]. Ölçeğin bütününe ait iç tutarlık katsayısı .74 olarak bulunurken sıcaklık, düşmanlık, kayıtsızlık ve ihmal, ayrılmamış reddetme alt ölçekleri için iç tutarlık katsayıları sırası ile .79, .83, .68 ve .59 olarak bulunmuştur [27].

Rohner (1996) daha sonra anne-baba-çocuk ilişkisinin değerlendirilmesine ebeveyn kabul-reddinin yanı sıra ikinci bir boyut daha ilave etmiştir. On üç maddeden oluşan Kontrol alt ölçeğinin eklenmesiyle birlikte EKRÖ "Ebeveyn Kabul/Red/Kontrol Ölçeği" (EKRÖ/K) olarak adlandırılmıştır. Kontrol alt ölçeği, çocuğun ebeveyninin kontrolüne yönelik algılarını ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Rohner, "kontrol boyutunu", bir ucunda düşük ebeveyn kontrolü (izin vericilik), diğer ucunda katı ebeveyn kontrolü (kısıtlayıcılık) olan bir uzantıda kavramsallaştırmıştır. Kontrol alt ölçeği EKRÖ'den tamamen ayrı hesaplanmakta olup ebeveyn kontrolünü ölçmektedir.

Kontrol alt ölçeğinde;

- 13-26 arasındaki puanlar düşük kontrolü,
  - 27-39 arasındaki puanlar orta derecedeki kontrolü,
  - 40-45 arasındaki puanlar sıkı kontrolü ve
  - 46-52 arasındaki puanlar ise katı/kısıtlayıcı kontrolü göstermektedir.
- **Ana Babalık Uygulamaları Ölçeği (ABUÖ):** Ölçek, Kahraman, Irmak ve Başokçu tarafından 2016 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, dörtlü Likert tipi, altı alt boyut içerden toplam 52 maddelik bir ölçektir. Asla; 1, ara sıra; 2, sıklıklar; 3 ve her zaman; 4 şeklinde kodlanmakta olup, ana babaların ilköğretim çağındaki çocuğuna yönelik olumlu ve olumsuz davranışlarını değerlendirmektedir. Ölçekten minimum 52 puan, maksimum 208 puan

alınmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa değerleri .64-.79 arasındadır [28]. Araştırmada ölçeğin toplam puan cronbach alfa düzeyi; .923 olarak belirlenmiştir (Tablo 1). Ölçeğin değerlendirilmesinde tüm boyutlardan yüksek puan almak ebeveynin sağlıklı ebeveyn uygulamalarının fazla olduğuna işaret etmektedir [28].

Tablo 1. Ebeveyn kabul/red kontrol ölçeği (ekrö/k) ve alt boyutları ve abu ölçeği toplam puanları puan ortalamaları
(Table 1. Parental acceptance/rejection control scale and paternal practices scale total score score averages)

	Madde Numaraları	Ölçekten Alınması Gereken En Düşük-En Yüksek Puan	Soru Sayısı	Cronbach Alfa Katsayısı
Ebeveyn Kabul Red/ Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) ve Alt Boyutları				
Sıcaklık	1, 6, 10, 15, 19, 24, 28, 33, 37, 42, 46, 51, 55, 60, 63, 67, 68, 70, 71, 73	20-80	20	.750
Agresyon/ Düşmanlık	2, 7, 11, 16, 20, 25, 29, 34, 38, 43, 47, 52, 56, 61, 64	15-60	15	.841
İhmal	3, 8, 12, 17, 21, 26, 30, 35, 39, 44, 48, 53, 57, 62, 65	15-60	15	.762
Red	4, 13, 22, 31, 40, 49, 58, 66, 69, 72	10-40	10	.493
Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (EKRÖ) toplam Puanı*		60-240	60	,876
Kontrol	5, 9, 14, 18, 23, 27, 32, 36, 41, 45, 50, 54, 59	13-53	13	.547
Ters Puanlanacak Maddeler	Sıcaklık alt ölçeğinin tüm maddeleri ve ihmal alt ölçeğinden 8, 17, 26, 35, 44, 53, 62 Kontrol alt ölçeğinden 23, 32, 41, 54			
ABU Ölçeği ve Alt Boyutları				
Olumlu Problem Çözme	9, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 22, 28, 30, 32, 35.	12-48	12	.852
Olumsuz Problem Çözme	2, 5, 6, 7, 27, 29, 38, 42, 52	9-36	9	.791
İşlevsel Aile	24, 36, 37, 40, 43, 44, 46, 49, 51.	9-36	9	.815
Aşırı Müdahalecilik	4, 8, 17, 20, 21, 23, 26, 39, 41, 47, 48, 50.	12-48	12	.738
Tutarsızlık	10, 25, 31, 33, 45	5-20	5	.671
Etkileşim	1, 3, 4, 16, 34.	5-20	5	.701
ABUÖ Toplam Puanı		52-208	52	.923
Ters puanlanacak maddeler	2, 5, 6, 7, 8, 10, 15, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 38, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 50, 52.			

*Kontrol alt boyut toplamı ölçek toplam puanına dâhil edilmemiştir.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri (Study Hypotheses)

H₀ :

- Ebeveyn kabul/red davranışları ve kontrolü ile ana babalık uygulamaları arasında ilişki yoktur.
- Annenin eğitim düzeyine göre ebeveyn kabul/ red davranışları ve kontrolü farklılaşmamaktadır.
- Annenin eğitim düzeyine göre ana babalık uygulamaları farklılaşmamaktadır.

- Babanın eğitim düzeyine göre Ebeveyn kabul/ red davranışları ve kontrolü farklılaşmamaktadır.
- Babanın eğitim düzeyine göre ana babalık uygulamaları farklılaşmamaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması (Collection of Data)

Araştırmanın verilerini toplamak için ilköğretim çağına çocuğu olan ebeveynlerden biri ile yüz yüze görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmış ve sözel onamları alındıktan sonra ebeveynlere soru formu ve ölçek maddeleri verilmiştir. Ölçekler, ebeveynlerin kendilerine verilmiş ve doldurmalarından sonra toplanmıştır. Ebeveynlere, anket formunun doldururken yalnızca bir çocuğunu düşünerek yanıtlaması istenmiştir. Araştırmada, veri toplama araçlarından elde edilen veriler, SPSS 16.0 veri analizi paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde;

- Verilerin sayı ve yüzde dağılımları ve ortalama değerleri alınmıştır.
  - EKRÖ/K Ölçeği alt boyutları ve ABU Ölçeği ile arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon ve regresyon analizi,
  - EKRÖ/K kontrol alt boyu ve ABU Ölçeğini alt ölçekleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi,
  - Annelerin ve babaların eğitim düzeylerine EKRÖ/K ve ABU ölçeği ve alt boyutları karşılaştırmasında Tek Yönlü Varyans Analizi ile puan ortalamaları arasındaki istatistiksel farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir.
  - Varyans analizinde ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek içinde Scheffe testi kullanılmıştır.
- Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir [29].

3.5. Etik Açıklamalar (Ethical Explanations)

Araştırmaya katılan anne babalardan araştırmanın amacı anlatıldıktan sonra sözel onamları alınmıştır. Ölçekler, ebeveynlere verilmiş daha sonra doldurmaları istenmiş ve iki gün sonra geri alınmıştır. Ebeveynlerden tanıtıcı herhangi bir bilgi alınmamıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSION)

Bu araştırma, ilköğretim çağına çocuğu olan ebeveynlerin kabulü ile ebeveyn uygulamaları arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapılmıştır. Bulgular, iki bölüm halinde ele alınmış ve tablolar ile verilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır. İlk olarak, algılanan EKRÖ/K düzeyi ve ana babalık uygulamalarına ilişkin elde edilen bulgular, daha sonra EKRÖ/K ile ana babalık uygulamalarına etkisi yordayan (regresyon) faktörlerden anne babanın eğitim düzeylerine ilişkin karşılaştırmalara yer verilmiştir.

4.1. Ebeveynlerin ve Çocuklarının Bazı Sosyo-Demografik Özellikleri ve Ölçek Puanları (Parents and Children Some Socio-Demographic Characteristics and Scale Scores)

Araştırmaya katılan ebeveynlerden annelerin %41.3'ü, babaların ise %52'si üniversite mezunudur. Ailelerin %30.8'inin aylık geliri 3001-5000 Tl. arasındadır (Tablo 2).

Tablo 2. Ebeveynlerin bazı özelliklerinin dağılımı
(Table 2. The distribution of some of the features of the parents)

Anne Eğitim Durumu (n=172)	Sayı	Yüzde
Okur Yazar	2	1.2
İlkokul	19	11.0
Ortaokul	14	8.1
Lise	49	28.5
Üniversite	71	41.3
Yüksek Lisans	17	9.9
Baba Eğitim Durumu (n=171)		
Okur Yazar	1	.6
İlkokul	12	7.0
Ortaokul	9	5.3
Lise	47	27.5
Üniversite	89	52.0
Yüksek Lisans	13	7.6
Gelir düzeyi (n=169)		
500tl ve altı	2	1.2
501-1000tl	5	3.0
1001-1500tl	20	11.8
1501-2000tl	22	13.0
2001-3000tl	28	16.6
3001-5000tl	52	30.8
5001-8000tl	32	18.9
8001tl ve üstü	8	4.7

Tablo 3. Araştırmaya katılan ebeveynlerin EKR/Kontrol ölçeği ve ABUÖ puan ortalamaları
(Table 3. Parents Acceptance/Rejection Control Scale and average score of Parents Practices Scales)

	Ortalama-SD	En Düşük	En Yüksek	Ölçekten Alınması Gereken En Düşük-En Yüksek Puan
Ebeveyn Kabul Red/ Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) ve Alt Boyutları				
Sıcaklık	27.04±5.23	20.0	45.0	20-80
Agresyon/ Düşmanlık	22.80±5.94	15.0	45.0	15-60
İhmal	20.01±4.80	15.0	39.0	15-60
Red	15.41±2.83	10.0	29.0	10-40
EKRÖ Toplam Puanı*	85.26±15.84	63.0	152.0	60-240
Kontrol	39.84±4.25	29.0	49.0	13-52
ABUÖ ve Alt Ölçekleri (n=172)				
Olumlu Problem Çözme	37.60±5.87	22.00	48.00	12-48
Olumsuz Problem Çözme	29.62±3.49	15.00	36.00	9-36
İşlevsel Aile	29.87±4.24	18.00	36.00	9-36
Aşırı Müdahalecilik	39.97±4.06	20.00	48.00	12-48
Tutarsızlık	15.69±2.33	7.00	20.00	5-20
Etkileşim	13.97±2.65	8.00	19.00	5-20
ABUÖ Toplam Puanı	166.75±15.82	111.00	201.00	52-208

* Kontrol Dâhil Edilmemiştir

Tablo 3'de EKRÖ/K ve alt boyutlarının puan ortalamaları görülmektedir. Ölçeğin toplam puan ortalaması 85.26±15.84 ile ölçekten alınması gereken en yüksek puanın (240) çok altında olup, ölçekten alınması gereken en alt puana (60) yakın bir ortalamadır. Bu durumda araştırma bulgularına göre EKRÖ ve alt boyutları açısından ebeveyn kabulünün daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. EKRÖ toplamı dışında değerlendirilen Kontrol alt boyutu ortalaması ise 39.84±4.25 ile

kontrol alt boyutundan alınması gereken en yüksek puana (52) yakın bir ortalamadır. Ayrıca ebeveynlerin %48.0'inin orta derecede ve %39.8'inin ise sıkı kontrol düzeyine sahip olduğu bulgularda yer almaktadır (Tablo 4). EKRÖ değerlendirmesinde alınan puanların yüksek olması ebeveyn reddinin yüksek olduğunu; düşük olması ise ebeveyn kabulünün yüksek olduğunu göstermektedir [9]. Literatürde, ebeveyn-çocuk ilişkileri incelendiği, Amerikalı çocuk ve ailelerin katıldığı prospektif bir araştırmada, ebeveynleriyle kabul edici, sıcak ilişkiler içerisinde olan çocukların kardeşleri ve akranları ile olumlu ilişkiler geliştirdikleri, dışlanan, reddedilen çocukların ise sosyal ilişkilerinde problemler yaşadıkları, akranları tarafından sevilmedikleri belirlenmiştir [30]. Benzer şekilde, başka bir araştırmada; 6-8 yaş çocuklar ve onların ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleri ile ilişkileri incelenmiştir. Bu araştırmada ebeveynleri ile ilişkilerinin akranlarına yansımaları ortaya konulmuştur. Ebeveynleri ile kabul edici, sıcak ilişkilerin kurulduğu ailelerden gelen çocuklar, arkadaşları arasında, daha çok empati becerisine sahip olarak değerlendirilmiştir [31].

Araştırmada ebeveynlerin çocuklarını kabul düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu durumun yansımaları olarak ebeveyn çocuk ilişkileri, çocukların sosyalleşme durumları ve ebeveyn kabulünün çocukların ilişkilerine yansımalarına ilişkin elimizde yeterince veri bulunmamaktadır. Bu nedenle ileriye yönelik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. ABU Ölçeği alt ölçek ve toplam puan ortalamaları tablo 3'de görülmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin "Olumlu İletişim ve Problem Çözme Uygulamaları" puan ortalaması 37.60 ± 5.87 ile ölçekten alınması gereken maksimum puana (48.00) çok yaklaşıldığını görülmektedir. "Olumsuz iletişim ve problem çözme uygulamaları" alt ölçek puan ortalaması 29.62 ± 3.49 iken, "İşlevsel Aile Uygulamaları" alt ölçek puan ortalaması da 29.87 ± 4.24 olarak tespit edilmiştir. ABUÖ toplam puanı ise 166.75 ± 15.82 olarak belirlenmiştir. Bu puanlar ölçek alt boyutlarının alınması gereken en yüksek puana yaklaşıldığı görülmektedir. ABU Ölçeği diğer alt boyut puan ortalamaları da orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir. Ölçek, ana babaların ilköğretim çağındaki çocuğuna yönelik olumlu ve olumsuz davranışlarını değerlendirmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar sağlıklı anne babalık uygulamalarının daha fazla olduğunu göstermektedir [28].

Araştırmada da ebeveynlerin ABU Ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde, ölçek toplam ve alt boyut puanlarının ölçekten alınması gereken en yüksek puana yakındırlar. Bu durumda ebeveynlerin sağlıklı ebeveyn uygulamalarına sahip olduklarını göstermektedir. Çocuğun gelişiminde olumlu ana baba davranışları önemli yer tutmaktadır Ana-baba davranışları ile ilgili araştırmalar iki temel boyutta yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki denetim-özerklik boyutudur. Denetim-özerklik boyutu, ana-babaların çocuklara yönelik davranış kurallarını sürdürmede ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici oldukları üzerinde odaklanmaktadır. İkinci boyut olan kabul-red boyutu ise; sıcak (kabul edici ya da onaylayıcı) ya da düşmanca (reddedici ya da onaylamayan) olabilen ana-baba davranışları üzerinde odaklanmaktadır [11 ve 23]. Ebeveynlerin çocukla olumlu iletişim becerileri, çocuklar üzerinde disiplin yöntemlerini etkili olarak kullanabilmelerini sağlamaktadır. Etkili bir disiplin sisteminin olumlu ve destekleyici ilişki, istenilen davranışları öğreten ve güçlendiren, istenmeyen davranışları azaltma ve ortadan kaldırmaya yönelik oluşturulmuş stratejileri bulunmaktadır [32 ve 33]. Cezalandırıcı, izin verici olumsuz çocuk yetiştirme uygulamalarına maruz kalan çocukların ileriki yaşamlarında anti-sosyal, saldırgan

yönelimli oldukları belirlenmiştir [34]. Özkafacı'nın belirttiği üzere, Eisenberg ve Mcwolly (1993) yaptıkları çalışmada, annelerin ve çocukların empati ile ilgili özellikleri ve sosyalleşme durumlarını görmek amacıyla, annelerinin çocuk yetiştirme uygulamaları arasındaki ilişkiyi, ileriye yönelik olarak sekiz yıl incelenmişlerdir. Araştırma sonucunda, olumlu duygusal iletişimlere olan annelerin çocuklarında da olumlu görüşler olduğu belirtilmiştir [34]. Anne-çocuk arasındaki olumlu etkileşim aynı zamanda çocuğun sosyometri puanlarını arttırmakta, çocuğun akran ilişkilerine, sosyal becerilerine önemli katkıları olduğu da ifade edilmektedir [30].

Tablo 4. EKRÖ/K alt boyutunun sınıflandırılması
(Table 4. Parents Acceptance/Rejection Scale of Control subscales)

Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (EKRÖ/K) Kontrol Alt Boyutu Sınıflandırması	Sayı	Yüzde
Orta Derecede Kontrol	82	48.0
Sıkı Kontrol	68	39.8
Katı/Kısıtlayıcı Kontrol	21	12.2
Toplam	171	100.0

Tablo 4'da EKRÖ/K alt boyutunun sınıflandırılması verilmiştir. Ebeveynlerin %48.0'inin orta derecede kontrol, %39.8'inin sıkı kontrol ve %12.2'sinin katı/kısıtlayıcı kontrole sahip oldukları belirlenmiştir.

4.2. EKRÖ/K ve ABUÖ Karşılaştırmaları (EKRÖ/K and ABUÖ Comparisons)

Bulguların bu bölümünde EKRÖ ve kontrol ile ABU Ölçeği'nin ilişkisi ve diğer değişkenler anne ve babanın eğitim seviyeleri gibi faktörlerle karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 5. ABU ölçeği ile EKRÖ/K ve alt boyutlarının karşılaştırılması
(Table 5. Parents Acceptance/Rejection Scale of Control subscales and comparison with the dimensions of Parents Practices Scales)

ABU Ölçeği Toplam Puanı	EKRÖ/K ve Alt Boyutları						
		Sıcaklık	Agresyon/ Düşmanlık	İhmal	Red	EKRÖ Toplam Puanı	Kontrol
	R	-.460	-.630	-.578	-.579	-.667	-.072
P	.000	.000	.000	.000	.000	.348	

ABU ölçeği toplam puanı ile EKRÖ/K ve alt boyutlarının karşılaştırılması tablo 5'de verilmiştir. Yapılan korelasyon analize göre; ABU Ölçeği toplam puan ortalaması ile EKRÖ'nin alt boyutları ve toplam puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$). Bu sonuç araştırmanın hipotezlerinden "Ebeveyn kabul/red davranışları ile ana babalık uygulamaları arasında ilişki yoktur" hipotezini desteklememektedir. Oysaki araştırma sonucu, ABU ile EKRÖ arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yani ABU ölçeği puanının yüksek olması sağlıklı ebeveynlik uygulamalarını göstermekte ve EKRÖ puanının da düşük olması ebeveynlerin kabul edici davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Kahraman, Irmak ve Başokçu (2016)'nın çalışmasında, ABUÖ ile EKRÖ arasındaki ilişki incelendiğinde; ebeveynlerin olumlu uygulamaları arttıkça ebeveyn kabul ediciliğinin de arttığı belirtilmiştir. Bu sonuç, araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Olumsuz ebeveyn uygulamaları sergileyen ebeveynler, daha reddedicidirler ve daha az sevgi göstermektedirler. Çocuklarına karşı kayıtsız kalan, çocuklarına karşı

reddedici davranan ebeveynlerin olumsuz uygulamaları fazlayken olumlu uygulamaları azalttığı belirtilmiştir [28]. Ayrıca, ABUÖ toplam puanı ile Kontrol puan ortalamaları arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Kontrol puanının yüksekliği ebeveynin çocuğu kabul düzeyinin yükseldiğini ifade ederken ABUÖ'nde ise bu alt ölçek puanlarının yüksek olması sağlıklı ana baba uygulamalarının olduğunu göstermektedir. Ayrıca kontrol düzeyleri ile ABUÖ'nin toplam puanı ile de kontrol arasında ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 7).

Tablo 6. ABU ölçeği ile ebeveyn kabul red özellikleri arasında regresyon analizi sonuçları
(Table 6. Regression analysis with parents practices scales between the parents acceptance/rejection scale of control subscales)

EKRÖ Alt Boyutları	R ²	B	SE	β	t	p
		.50				
Sıcaklık		-.384	.248	-.119	-1.548	NS
Agresyon/Düşmanlık		-.818	.269	-.312	-3.292	.001
İhmal		-.860	.317	-.246	-2.709	.008
Red		-.649	.555	-.110	-1.170	NS
Kontrol		-.496	.247	-.124	2.050	.042

Regresyon analizlerinin sunulduğu Tablo 6 incelendiğinde; tüm değişkenlerin bir arada ABU Ölçeği toplam puanını yordayan regresyon denkleminin istatistiksel olarak anlamlı biçimde varyansın %50'sini açıkladığı görülmüştür ($R=70$, $F(7,156)=21.843$, $p<.001$). Buna göre düşmanlık puanı 1 standart sapma (5.94) arttığında ABUÖ puanı .312 standart sapma düşmektedir. İhmal puanı 1 standart sapma (4.8) arttıkça ABUÖ puanı .246 puan düşmektedir. Kontrol puanı bir standart sapma (4.25) arttığında ABUÖ puanı .124 puan düşmektedir. EKRÖ alt boyutlarından olan sıcaklık ve red değişkenleri ABUÖ toplam puanını istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordamamaktadır. Ancak, EKRÖ alt boyutlarından düşmanlık, ihmal ve kontrol arttıkça olumlu ebeveynlik uygulamaları azalmaktadır.

Tablo 7'de annelerin ve babaların eğitim durumlarına göre EKRÖ/K karşılaştırması görülmektedir. Buna göre, annelerin eğitim durumları ile sadece Kontrol puanı arasında yapılan tek yönlü varyans analizinde istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde (Scheffe testi) farklılığın ilkökul ile lisansüstü eğitimden kaynaklandığı saptanmıştır. Diğer EKRÖ puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Annelerin eğitim durumları ile EBKRÖ sıcaklık, red ve EKRÖ toplam puanı ortaokul mezunu annelerde, agresyon/düşmanlık ve ihmal alt boyut puanları lisansüstü eğitime sahip annelerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Babaların eğitim durumları ile EKRÖ/K boyutları arasında yapılan tek yönlü varyans analizinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p<0.05$). EKRÖ sıcaklık, agresyon/düşmanlık ve EKRÖ toplam puanı üniversite mezunu babalarda daha yüksektir. İhmal alt boyutu lisansüstü eğitim seviyesi olan babalarda, red ve kontrol alt boyutu okur-yazar babalarda diğerlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Annelerin ve Babaların eğitim düzeylerine göre EKRÖ ve kontrol alt boyutlarının karşılaştırması
(Table 7. According to the comparison of the mother and father of the education parents acceptance/rejection scale of control subscales)

Annenin Eğitim Düzeyi	Sıcaklık	Agresyon/ Düşmanlık	İhmal	Red	EKRÖ Toplam Puanı	Kontrol
	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD
Okur Yazar	22.50±.70	20.00±.00	16.00±.00	14.00±1.41	72.50±.70	47.00±1.41
İlkokul	25.33±2.37	21.38±3.85	19.61±4.46	15.50±2.43	81.83±9.91	42.44±4.68
Ortaokul	28.71±4.84	22.92±6.58	20.14±5.15	16.64±3.12	88.42±16.74	40.50±5.28
Lise	27.63±5.50	22.34±6.67	19.67±5.07	15.12±3.20	84.77±17.55	39.02±4.02
Üniversite	27.14±5.83	23.32±6.06	20.28±4.87	15.47±2.69	86.22±16.55	40.10±3.78
Lisansüstü	26.00±4.21	24.00±4.88	20.64±4.37	15.17±2.57	85.82±13.32	37.11±3.33
Toplam	27.05±5.24	22.83±5.94	20.01±4.81	15.42±2.83	85.32±15.87	39.85±4.26
F	.1237	.590	.450	.756	.595	4.824
P	.294	.708	.813	.583	.704	.000
Babanın Eğitim Düzeyi						
Okur Yazar	23.00±0.0	18.00±0.0	15.00±0.0	19.00±0.0	75.00±0.0	46.00±0.0
İlkokul	24.83±2.62	22.50±4.37	18.83±2.62	15.33±1.87	81.50±7.90	41.50±4.40
Ortaokul	26.11±2.84	21.44±3.28	19.55±5.61	16.00±2.87	83.11±11.48	42.22±5.84
Lise	27.06±5.25	22.28±6.66	19.95±4.81	15.55±2.94	84.86±16.65	39.44±4.46
Üniversite	27.59±5.69	23.67±6.01	20.08±4.98	15.41±3.01	86.77±16.83	39.55±3.93
Lisansüstü	26.30±5.21	20.61±5.66	21.61±5.02	14.53±1.98	83.07±16.13	38.69±3.14
Toplam	27.05±5.26	22.83±5.97	20.02±4.82	15.43±2.84	85.34±15.92	39.77±4.22
F	.840	1.021	.660	.658	.457	1.752
P	.523	.407	.654	.656	.808	.126

Ülkemizde anneler, babalara oranla çocuklar ile daha yakın ilişki içindedir. Bilir, Arı, Dönmez, Atik ve San (1991) yaptıkları bir araştırmada, ailedeki öncelikli disiplin figürünün anne olduğunu belirtmişlerdir [35]. Bu nedenle annelerin ve babaların eğitim seviyelerinin ebeveyn kabul/red ve kontrol düzeyine ve ana babalık uygulamalarına etkisinin olup olmadığının değerlendirilmesi önemlidir. EKRÖ puan ortalamaları ile anne-baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamış olması, "Annenin ve babanın eğitim düzeyine göre Ebeveyn kabul/red davranışlarını farklılaşmamaktadır" hipotezini desteklemektedir. Annelerin eğitim seviyeleri ile kontrol puanı arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuşken babalarda anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar, annenin eğitim düzeyine göre kontrol davranışlarında farklılık yarattığı, ancak babaların eğitim düzeylerinin ise kontrol üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Erkan ve Toran'ın (2004) çalışmasında, eğitim düzeyi değişkenine göre annelerin EKRÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gösterilmiştir [9]. Bu sonuç, araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 8'de annelerin ve babaların eğitim durumlarına göre ABU Ölçeği ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, tek yönlü varyansa nalizine göre; annelerin eğitim durumları ile ABUÖ olumlu problem çözme alt ölçek puanı ile arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Olumlu problem çözme alt ölçeği puanı en yüksek üniversite düzeyinde annelerde görülmektedir. Diğer alt ölçek puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ancak, ABU Ölçeği alt ölçeklerinden olumlu problem çözme, işlevsel aile ve etkileşim alt ölçek puanları üniversite mezunu annelerde, olumsuz problem çözme alt ölçek puanı okur-yazar annelerde, aşırı müdahalecilik ve tutarsızlık alt ölçek puanları ve ABUÖ toplam puanları lise mezunu annelerde daha yüksektir. Babaların eğitim durumlarına göre ABU Ölçeği ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırıldığında; babaların eğitim durumları ile ABUÖ ve alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır

($p > 0.05$). Ancak, ABUÖ alt ölçeklerinden sadece tutarsızlık alt ölçek puanı okur-yazar babalarda daha yüksek iken diğer ABUÖ alt ölçek puanları lisansüstü eğitime sahip babalarda daha yüksektir (Tablo 8). Bu sonuçlar, annelerin eğitim düzeylerinin ana babalık uygulamalarını etkilemediğini göstermektedir. Bu sonuçlar araştırmanın; "Annenin ve babanın eğitim düzeyine göre ana babalık uygulamalarını farklılaşmamaktadır" şeklindeki hipotezini desteklemektedir. Ortaya çıkan bu sonuç ile ebeveynlerin ebeveynlik uygulamalarına eğitim düzeyinin etkisi olmadığını göstermektedir.

Tablo 8. Annelerin ve Babaların Eğitim Durumlarına göre ABU Ölçeği ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması
(Table 8. According to the comparison of the mother and father of the education Parents Practices Scales)

Annenin Eğitim Düzeyi	Olumlu Problem Çözme	Olumsuz Problem Çözme	İşlevsel Aile	Aşırı Müdahaleci Lik	Tutarsızlık	Etkileşim	ABUÖ Toplam Puanı
	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD	X-SD
Okur Yazar	25.50±2.12	31.00±1.41	24.50±0.70	40.50±0.70	16.00±0.00	10.50±.70	148.00±1.41
İlkokul	38.57±6.72	28.84±3.43	30.36±4.72	39.57±3.50	14.52±1.77	13.21±2.14	165.10±14.04
Ortaokul	35.07±6.58	29.07±3.22	29.07±5.64	39.85±5.05	15.71±2.12	12.85±2.93	161.64±20.49
Lise	37.00±6.56	30.75±3.02	29.89±4.65	40.52±4.24	16.20±2.50	14.16±2.81	168.54±19.85
Üniversite	38.74±4.93	29.16±3.88	30.40±3.81	39.66±4.15	15.59±2.30	14.39±2.61	167.97±15.94
Lisansüstü	37.00±4.03	29.47±3.12	28.47±2.52	40.23±2.65	15.88±2.57	13.64±2.26	164.70±9.96
Toplam	37.60±5.88	29.61±3.50	29.88±4.25	39.97±4.07	15.69±2.33	13.95±2.65	166.73±16.86
F	3.175	1.585	1.396	.309	1.488	2.013	1.020
P	.009	.167	.228	.907	.196	.079	.407
Babanın Eğitim Durumu							
Okur Yazar	39.00±0.0	29.00±0.0	28.00±0.0	41.00±0.0	17.00±0.0	14.00±0.0	168.00±0.0
İlkokul	37.66±6.51	29.58±1.78	29.83±4.04	39.83±2.65	14.75±1.86	14.08±2.77	165.75±12.77
Ortaokul	35.00±6.57	30.66±2.29	27.88±5.57	40.55±2.65	16.22±.66	12.55±2.92	162.88±18.36
Lise	36.82±6.29	29.68±3.53	29.57±4.92	39.72±4.63	15.29±2.66	13.44±2.70	164.55±20.34
Üniversite	37.86±5.16	29.40±3.58	30.05±3.90	39.85±4.17	15.88±2.25	14.28±2.63	167.35±15.65
Lisansüstü	39.00±4.89	31.46±3.50	30.69±3.25	42.00±2.70	16.30±2.75	14.46±2.33	173.92±14.31
Toplam	37.50±5.83	29.71±3.41	29.82±4.25	40.02±4.06	15.70±2.34	13.95±2.66	166.73±16.9
F	.704	.974	.596	.741	1.110	1.211	.746
P	.621	.435	.703	.594	.357	.306	.590

5. SONUÇ (RESULT)

Araştırma sonucunda; EKRÖ alınan puanın düşük olması ebeveynlerin kabulünün daha yüksek olduğunu ve ebeveynlerin %48.0'inin orta derecede kontrol düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

- ABUÖ puan ortalamaları incelendiğinde, ölçek toplam ve alt boyutların puanlarının ölçekten alınması gereken en yüksek puana yakın olup, sağlıklı ebeveyn uygulamaları göstermektedir.
- ABUÖ toplam puanı ile EKRÖ'nin toplam puanı arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Yani ABU ölçeği puanının yüksek olması sağlıklı ebeveynlik uygulamalarını göstermekte ve EKRÖ puanının da düşük olması ebeveynlerin kabul edici davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir.
- EKRÖ puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı yani anne eğitim seviyesinin ebeveyn kabul ve reddini etkilemediği belirlenmiştir.
- Annenin eğitim düzeyi kontrol düzeyini etkilediği, ancak babaların eğitim düzeylerinin ise kontrol üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.
- Annelerin eğitim düzeylerinin sadece olumlu problem çözme alt boyutu dışında ABU'nu etkilemediği belirlenmiştir.
- Babaların eğitim durumlarının ABU ve alt ölçek puan ortalamalarına etkisi incelendiğinde de istatistiksel anlamlı fark bulunmamıştır.

6. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

Ebeveynlerin kabul/red durumları ve ana babalık uygulamaları daha geniş bir örneklem grubu ile tekrarlanmalıdır. Ebeveynlerin her biri ile ayrı ayrı görüşme yapılarak aile içinde ebeveyn uygulamalarının ayrı ayrı belirlenmesi de önerilmektedir. Ayrıca, ebeveyn kabul/red durumuna etki eden ebeveynlerin kendi ebeveyn kabul/red durumları da nitel araştırmalarla da incelenmelidir.

NOT (NOTE)

Bu çalışma, 1-4 Eylül 2016 tarihleri arasında İstanbul-Büyükdada'da yapılan International ScienceSymposium (ISS2016)'da sözlü bildiri olarak sunulduktan sonra genişletilmiş ve yeniden yapılandırılmıştır.

AÇIKLAMA (EXPLANATION)

Araştırmanın Sınırlılıkları; araştırmaya katılan ebeveynlerin Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn (Anne-Baba) Kabul-Red/Kontrol Ölçeği (EKRO/K), ve ABUÖ maddelerini gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplandırdıkları kabul edilmektedir. Elde edilen veriler sadece araştırma örneklemini için geçerli olup, tüm ebeveynlere genellenemez.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. American Psychological Association [APA]. (2016). Parenting American Psychological Association [APA]. <http://www.apa.org/topics/parenting/> (Erişim Tarihi: 31.07.2016).
2. Spera, C., (2005). A Review of The Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement. *Educational Psychology Review*, Volüme:17, Number:2, pg:125-146. doi:10.1007/s10648-005-3950-1
3. Steinberg, L., Lamborn, S., Dornbusch, S., and Darling, N., (1992). Impact of Parenting Practices on Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involvement, and Encouragement to Succeed. *Child Dev.* Volüme:63, pg:1266-1281. DOI: 10.1111/j.1467-8624.1992.tb01694.x
4. Stevenson-Hinde, J., (1998). Parenting in Different Cultures: Time to Focus. *Developmental Psychology*, Volüme:34, Number:4, pg:698-700. <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.34.4.698>.
5. Aksoy, A.B., (2005). Farklı Kültürlerde Ebeveynlik. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:13, Sayı:2, ss:333-338 (Erişim Tarihi:107.09.2016)
6. Eryavuz, A., (2006). Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
7. Aksoy, A.B., Kılıç, Ş. ve Kahraman, Ö.G., (2009). Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2, ss:14-25 (Erişim Tarihi:28.07.2016)
8. Arı, M. ve Yaban, E.H., (2016). Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education), Cilt:31, Sayı:1, ss:125-141. DOI:10.16986/HUJE.2015014655
9. Erkan, S. ve Toran, M., (2004). Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Çocuklarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır ili örneği). Hacettepe Üniversitesi

- Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:27, ss:91-97 (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
10. Gander, M.J. ve Gardiner, H., (1998). Çocuk ve Ergen Gelişimi (Yayına Hazırlayan: Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi.
  11. Rohner, R.P., (2004). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist*, Volüme:59, Number:8, pg:830-840. doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830
  12. Bilen, J., (2013). Anne-Baba Kabul-Reddinin Psikolojik Uyum Üzerindeki Etkisinin Kimlik Duygusu Açısından İncelenmesi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Çiğdem Dereboy).
  13. Dural, G. ve İlhan, Y., (2014). Investigation of Relationship Between Parental Acceptance and Psychological Adjustment among University Students. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27(3); 221. DOI:10.5350/DAJPN2014270305
  14. Hortaçsu, N., (1997). İnsan İlişkileri, Ankara: İmge Yayınları.
  15. Rohner, R.P., Khaleque, A., Cournoyer, D.E., (2012). Introduction to Parental Acceptance-Rejection Theory, Methods, Evidence, And Implications, <http://csiar.uconn.edu/wp-content/uploads/sites/494/2014/02/INTRODUCTION-TO-PARENTAL-ACCEPTANCE-3-27-12.pdf> (Erişim Tarih: 31.07.2016)
  16. Varan, A., (2005). Relation Between Parental Acceptance And Intimate Partner Acceptance in Turkey: Does history repeat itself? *Ethos*, Volüme: 33, Number:3, pg:414-426. DOI: 10.1525/eth.2005.33.3.414
  17. Varan, A., Rohner, R.P., and Eryüksel, G., (2008). Intimate Partner Acceptance, Parental Acceptance in Childhood, and Psychological Adjustment among Turkish Adults in Ongoing Attachment Relationships. *Cross-Cultural Research*. Volüme:42, Number:1,pg:46-56. doi:10.1177/1069397107309758
  18. Gülay, H., (2011). Assesment of The Prosocial Behaviors of Young Children with Regard to Social Development, Social Skills, Parental Acceptance-Rejection and Peer Relationships. *Journal of Instructional Psychology*, Volüme:38, Number:3-4,pg:164-172.
  19. Kasuto, S.A., (2005). Aile Etkileşiminin Çocuğun Sosyal Ve Bilişsel Gelişimi Üzerindeki Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
  20. Tepeli, K. ve Yılmaz, E., (2013). Social Problem Solving Skills of Children in terms of Maternal Acceptance-Rejection Levels. *US-China Education Review*, Volüme:3, Number:8, pg:581-592. ISSN 2161-6248.
  21. Önder, A. ve Gülay, H., (2007). Annelerin Kabul Red Düzeyi İle Çocuklarının Empati Becerisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, Sayı:22, ss:23-30 (Erişim Tarihi:02.08.2016).
  22. Öngider, N., (2006). Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumunu Üzerindeki Etkileri, Doktora Tezi Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
  23. Ural, O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., Yılmaz, E., Akşin, E. ve Bayındır, D., (2014). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Kabul-Red Düzeyleri İle Sosyal Davranış Denetimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3, Sayı:14, ss:456-471 (Erişim Tarihi:20.07.2016).

24. Şanlı, D. ve Öztürk, C., (2015). Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları Ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi, DEUHFED, Cilt:8, Sayı:4, ss:240-246 (Erişim Tarihi: 27.07.2016).
25. Arkan, B. ve Üstün, B., (2010). Ebeveyn eğitim programlarını değerlendirme rehberi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi (DEUHYO ED), Cilt:3, Sayı:2, ss:102-107. <http://www.deuhyoedergi.org> (Erişim tarihi: 27.07.2016).
26. Pryor, J., (2004). Parenting in Reconstituted and Surrogate Families. In: Hoghugh M, Long N, (Ed.), Handbook of parenting: theory and research for practice. Pp:110-129.
27. Erkmán, F. and Varan, A., (2004). The Warmth Dimension: Parental Acceptance-Rejection Theory, Assessment Tools, and Research Findings. Paper presented at the 13th National Psychology Congress, İstanbul, Turkey.
28. Kahraman, H., Irmak, T.Y. ve Başokçu, T.O., (2016). Ana Babalık Uygulamaları Ölçeği (ABUÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) (Değerlendirmek üzere gönderilmiş makale)
29. Aksakoğlu, G., (2006). Sağlıkta Araştırma ve Çözümleme, İkinci Yazım, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayını, İzmir.
30. Paley, B., Conger, R.D., and Harold, G.T., (2000). Parent' s Affect Adolescent Cognitive Representations And Adolescent Social Development. Journal of Marriage and Family, Volüme:62, pg:761-776. DOI:10.1111/j.1741-3737.2000.00761.x
31. Davidov, M. and Grusec, J.E., (2006). Untangling the links of Parental Responsiveness to Distress and Warmth to Child Outcomes. Child Development, Volüme:77, pg:44-58. DOI:10.1111/j.1467-8624.2006.00855.x
32. Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S., (2005). Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü. Türk Psikoloji Dergisi, Cilt:20, Sayı:55, ss:479-488 (Erişim Tarihi: 20.07.2016)
33. Büyüктаşkapu, S., (2012). Annelerin Özyeterlik Algıları İle 1-3 Yaş Arasındaki Çocuklarının Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, ss:18-30 (Erişim Tarihi: 27.07.2016).
34. Özkafacı, A., (2012). Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ar-El Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
35. Bilir, S., Arı, M., Dönmez, N.B., Atik, B. ve San, P., (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 Yaşlar Arasındaki 50.473 Çocuğa Fiziksel Ceza Verme Sıklığı Ve Buna İlişkin Problem Durumlarının İncelenmesi, Aile ve Toplum, Cilt:1, Sayı:1, ss:57-70. ISSN: 1303-0256.